

Kommissionens overvejelse af forslag til ændring af love mv.

KAPITEL 10

Kommissionens overvejelse af, om der er grundlag for forslag til ændringer eller supplering af Tibetkommission I's beretning vedrørende eventuelle forslag til ændring af love, administrative bestemmelser eller administrativ praksis, som undersøgelsen kan begrunde

Det følger af kommissoriet til Tibetkommissionen af 4. juli 2018, jf. kommissoriet til Tibetkommission I af 11. november 2015 og undersøgelseskommissionslovens § 4, stk. 3, at kommissionen kan komme med forslag til sådanne ændringer af love, administrative bestemmelser eller administrativ praksis, som undersøgelsen kan begrunde.

Nedsættelsen af Tibetkommission I, Tibetkommission I's beretning og nedsættelsen af Tibetkommission II synes at have øget de undersøgte myndigheders fokus på tilrettelæggelsen af arbejdsgange og procedurer for bevaring af data.

Således har Statsministeriet oplyst:

”...

Statsministeriet kan i den forbindelse henvise til Statsministeriets besvarelse af 6. november 2018 af spørgsmål nr. 40 (Alm del) fra Folketingets Retsudvalg, Justitsministeriets besvarelse af 2. juli 2021 af spørgsmål nr. 1217 (Alm del) fra Folketingets Retsudvalg og Statsministeriets besvarelse af 6. december 2021 af spørgsmål nr. 86 fra Folketingets Udvalg for Forretningsordenen.

Som det fremgår heraf, overgik ansvaret for Statsministeriets basale It-drift i august 2017 til Statens It. Overgangen til Statens It blev effektueret gradvist.

Af hensyn til såvel Tibetkommissionens som Undersøgelseskommissionen om SKATs undersøgelse indgik Statsministeriet en aftale med Statens It om, at Sta-

tens It indtil videre ikke sletter mailbokse tilhørende Statsministeriets fratrådte medarbejdere og ministre. Endvidere fremgår det, at alle mails gemmes i 68 år.

Som det tillige fremgår, viste Tibetkommissionens oprindelige undersøgelse, at myndighederne havde haft en meget forskelligartet praksis for opbevaring og sletning af e-mails, hvorfor Justitsministeriet tog initiativ til at udarbejde generelle retningslinjer for statslige myndigheders praksis på området.

Justitsministeriet udsendte i september 2021 nye retningslinjer om statslige myndigheders opbevaring af slettede e-mails mv. Retningslinjerne indeholder frister for opbevaring af slettede e-mails og fratrådte medarbejders (deaktiverede) e-mailkonti. Retningslinjerne indebærer, at 1) medarbejders, 2) ansatte i chefstillinger samt 3) ministres, departementschefer og særlige rådgiveres slettede e-mails og deaktiverede e-mailkonti opbevares i en periode på henholdsvis 5, 10 og 25 år. Retningslinjerne indeholder også generelle anbefalinger til den fremadrettede sikring af materiale, når der er truffet beslutning om, at der skal nedsættes en undersøgelseskommission eller en granskningskommission.

...”

Udenrigsministeriet har oplyst om ændringer i ministeriets politik for lagring af backups som følger:

”...

Fra 2018:

Udenrigsministeriet udarbejdede i foråret 2018 en politik for lagring af backups, der slår fast, at backups af mailsystemet skal gemmes i op til fem år. Det følger af politikken, at der tages dag-, uge-, måned- og års-backup af mailsystemet. Sidstnævnte backup bevares i fem år, og vil indeholde alle de mails, der befandt sig i mailbokse på det tidspunkt, hvor backuppen blev taget. Det betyder, at årsbackuppen af mailsystemet fra december 2017 stadig vil være tilgængelig i december 2022.

Den gældende politik for bevaring af backups er for

Mailsystemet (Exchange):

- Dagsbackup: 180 dage

- Ugebackup: 730 dage
- Årsbackup: 1825 dage

Fildrev:

- Dagsbackup: 30 dage
- Ugebackup: 365 dage
- Årsbackup: 1825 dage

F2 - ESDH:

- Dagsbackup: 365 dage
- Ugebackup: 365 dage
- Årsbackup: 1825 dage

...”

Vedrørende backups har Justitsministeriet oplyst, at Justitsministeriet siden august 2018 har anvendt Statens IT til opsætning af mailpostkasser og backup af it-systemer. Af Justitsministeriets svar til Folketinget af 2. juli 2021 på spørgsmål nr. 1217 (Alm. del) fremgår om opbevaring af mails og postkasser, at Statens IT har oplyst, at fratrådte medarbejderes postkasser slettes 90 dage efter fratrædelsen. Statens IT har herefter administrativ mulighed for at gendanne den slettede postkasse i op til 90 dage efter sletningen. Fratrådte ministres data slettes ikke.

Herfra gælder dog undtagelse for Statsministeriets departement, Justitsministeriets departement, Fødevareministeriets institutioner inkl. departementet og Miljøministeriets departement. I disse myndigheder gemmes alle mails i 68 år, og postkasser fra fratrådte medarbejdere slettes aldrig.

Om backups gælder, at Statens IT i det samme folketings svar har oplyst, at de under visse forudsætninger og deraf følgende begrænsninger, kan gendanne (hele) postkasser ud over de nævnte frister på 90 dage. For medarbejdere, der ikke er fratrådt, kan Statens IT således under visse forudsætninger genskabe mailpostkasser i op til 150 dage og for fratrådte medarbejdere i op til 240 dage, afhængig blandt andet af, hvor aktiv brugeren har været i forhold til selv at slette mails i perioden op til fratrædelsestidspunktet.

Justitsministeriet har videre oplyst, at der som følge af Tibet-sagen er oprettet en koncerndigitaliseringsenhed, der blandt andet har til formål at se på datahåndtering

inden for politiet, anklagemyndigheden og Politiets Efterretningstjeneste. Enheden hører aktuelt under Justitsministeriets Koncerndataafdeling.

Justitsministeriet har endvidere oplyst, at ministeriet som opfølgning på Tibet-sagen har iværksat en intern proces i Justitsministeriets departement med det overordnede læringstema, ”Hvordan vi i et ministerstyre går til vores opgaver, herunder vores relation til de underliggende myndigheder på området.”

Justitsministeriet har derudover oplyst, at ministeriet af hensyn til Tibetkommissionens og Undersøgelseskommissionen om SKAT’s undersøgelser den 25. juni 2018 anmodede sin daværende leverandør af basal IT, Kriminalforsorgens concern IT, om indtil videre ikke at slette mailbokse tilhørende Justitsministeriets medarbejdere og ministre. I juni 2018 udvidede Justitsministeriet endvidere opbevaringsperioden for slettemarkerede mails og aktiverede funktionen ”Single Item Recovery”, som indebærer, at brugeren ikke siden har kunnet slette mails permanent.

Endelig har Justitsministeriet taget initiativ til at udarbejde generelle retningslinjer for statslige myndigheders praksis vedrørende opbevaring og sletning af e-mails. Retningslinjerne blev offentliggjort den 28. september 2021 og indeholder frister for opbevaring af slettede e-mails og fratrådte medarbejders (deaktiverede) e-mailkonti. Retningslinjerne indebærer, at 1) medarbejders, 2) ansatte i chefstillinger samt 3) ministres, departementschefer og særlige rådgiveres slettede e-mails og deaktiverede e-mailkonti opbevares i en periode på henholdsvis 5, 10 og 25 år. Retningslinjerne indeholder også generelle anbefalinger til den fremadrettede sikring af materiale, når der er truffet beslutning om, at der skal nedsættes en undersøgelseskommission eller en granskningskommission.

Forsvarsministeriet og Forsvarets Efterretningstjeneste var ikke omfattet af Tibetkommission I’s undersøgelse og har ikke oplyst om ændrede procedurer og arbejds-gange for bevarelse af data.

Hofmarskallatet har oplyst, at det ikke har fundet anledning til at ændre procedurer og arbejds-gange for bevarelse af data, men Hoffet har, grundet de positive erfaringer og tilbagemeldinger i relation til kommissionens kontrolbesøg m.m., fortsat prioriteret og fremhævet vigtigheden af Hofmarskallatets indarbejdede procedurer og arbejds-gange for netop bevarelse af data.

Rigspolitiet har indført procedurer for ledelsesmæssig godkendelse og legalitetskontrol til sikring af, at ”*politiets plansæt og operationaliseringen heraf er entydigt ledelsesmæssigt forankret, vurderet, godkendt, dokumenteret og legalitetsmæssigt kontrolleret.*”

Rigspolitichef Jens Henrik Højbjerg har for Tibetkommission II forklaret, at man i politiet efter begivenhederne i 2012 og Tibetkommission I's konklusioner igangsatte seminarer, symposier, drøftelser mv. blandt andet om dilemmaer, etik og moral. Fokus har her blandt andet været på, at hvis man bliver opmærksom på en uhensigtsmæssig kultur, på misopfattelser eller lignende, skal man italesætte det og arbejde sig ud af det. Der er også i øvrigt taget mange initiativer på baggrund af det, som skete, herunder i forhold til styrkelse af legalitetskontrollen og den juridiske involvering i planlægningen. Nu er der en jurist med i forbindelse med planlægningen af operationer for at undgå, at noget lignende nogensinde kommer til at ske igen. Rigspolitiet har således taget sin forpligtelse til at handle på begivenhederne i 2012 og Tibetkommission I's konklusioner samt en eventuel underliggende kultur alvorligt.

Politidirektør Anne Tønnes har forklaret, at man i Københavns Politi i forlængelse af Tibet-sagen i slutningen af 2015 oprettede en Sektion for Operativ Kvalitet i Beredskabsenheden, hvor politikredsens plansæt, herunder operationsbefalinger, kvalitetssikres og legalitetssikres. Sektionen skal særligt iagttage to ting. Den ene er at sikre, at planerne forankres hos og godkendes af den operative ledelse, herunder de forskellige versioner af plansættene, og at dette dokumenteres og journaliseres. Den anden er, at planerne legalitetssikres af de jurister, som er placeret i sektionen. Juristernes eneste perspektiv er kontrol af, om gældende ret er iagttaget, og om politiets myndighedsudøvelse lever op til kravet om lovlighed.

I 2017 blev al operativ planlægning centraliseret i Beredskabsenheden, således at viden og kompetencer herefter blev samlet ét sted i organisationen. Endelig blev der i 2017 udfærdiget skriftlige retningslinjer for besvarelsen af folketingspørgsmål for at sikre kvalitet og validitet i besvarelsene, ligesom der i perioden er blevet tilført flere medarbejdere til Ledelsessekretariatet til dette arbejde.

Desuden brugte de i politiet meget tid på at tale om den kultur, der blev afdækket i Tibetkommission I's beretning og i de efterfølgende interviews, der var i pressen, hvor blandt andet den uskrevede regel blev nævnt. Rigspolitiet og politiets koncernledelse drøftede gennemførelsen af en lang række tværgående kulturinitiativer i politiet, og hver enkelt politikreds udarbejdede i forlængelse heraf kredsspecifikke handlingsplaner i andet halvår 2018. Initiativerne bestod blandt andet i refleksionsøvelser, selvevaluering om god adfærd i det offentlige, retten og pligten til at sige fra, når man hører om noget, der er klart ulovligt, e-learningmoduler som indebar, at alle måtte forholde sig til det, og italesættelse på både personale- og lederseminarer. Disse initiativer blev iværksat for at påvirke organisationskulturen og med henblik på at sikre, at alle medarbejdere vidste, hvordan man gebærder sig som offentligt ansat.

Chefpolitiinspektør Jørgen Bergen Skov har forklaret, at efter at Tibetkommission I's beretning blev afgivet, blev der i hele det danske politi indført regler svarende til dem, som Københavns Politi indførte i 2015, hvorefter alle operationsplaner og de underliggende befalinger skal godkendes både juridisk og på ledelsesniveau. Beretningen har således ført til, at man har indført en proces for planernes tilblivelse og godkendelse. Som et led heri er der blevet ansat flere jurister, således at man er sikker på, at de har tid til at sikre planerne kvalitativt.

I Københavns Politi har man i lyset af beretningen yderligere indført, at der er minimum to fra den øverste ledelse, som ser på svar til Folketinget, og den ene skriver på forsiden, at de har tjekket svaret. Der er således minimum fire øjne, som ser svarene til Folketinget for at sikre, at de er korrekte. Som hovedregel er det stabschefen, som skriver under på svar til Folketinget. Alt efter hvad spørgsmålet handler om, er det også kigget igennem af ham eller af chefanklageren. Han og chefanklageren ser på det med deres faglige briller og stiller sig spørgsmålet, om svaret kan passe. Der ud over har han indført, at alle hans underordnede politiinspektører skal høres, når det er noget, som vedrører dem, og det fremgår da af forsiden til svaret, at de har været hørt. Deres opgave er også at forholde sig til, om svaret kan passe. Udkastene kommer fra den juridiske afdeling, og det sker, at de ikke umiddelbart kan få beskrivelsen i udkastene til at stemme, og da holder de svaret tilbage for at høre de involverede, om det virkelig forholder sig som beskrevet, selv om det kan indebære, at svarfristen ikke bliver overholdt. Man kan aldrig gardere sig 100% mod, at nogen lyver, men man kan bruge sin sunde fornuft til at vurdere, om svarene kan passe.

Han ved ikke, hvilke tiltag PET har foretaget for at kvalitetssikre PET's formidling af oplysninger til brug for operationsplaner fra blandt andre den kinesiske ambassade og Udenrigsministeriets protokol. I forbindelse med modtagelse af trussels- og sikkerhedsvurderinger fra PET stiller Københavns Politi ikke spørgsmålstejn ved den dialog, som PET har haft med andre myndigheder, herunder fra fremmede lande, men Københavns Politi sikrer sig, at resultatet af indarbejdelsen af trussels- og sikkerhedsvurderingerne i planerne er lovmedholdeligt og forsvarligt.

For at imødegå at der er eller udvikler sig en kultur indbefattende ulovlige indgreb over for demonstrationer, er der mange, som ser på planerne i tilblivelsesfasen, og der er den juridiske kontrol af planarbejdet. Der ud over udtager de efterfølgende hele operationer og deloperationer til stikprøvekontrol til evaluering af, hvordan de faktisk blev udført, herunder om planerne blev fulgt, hvor man skal være klar over, at det aldrig går helt som planlagt. Der kommer altid uforudsete forstyrrelser. I forbindelse med stikprøvekontrollerne ser man på hændelsesrapporter, POL-dok mv. I POL-dok indskrives under operationen, hvad der er af ændringer til planen, og hvordan planen er fulgt.

Politiets Efterretningstjeneste har oplyst, at de i januar 2018 blandt andet har indført ledelsesmæssig godkendelse af alle sikkerhedsvurderinger, adskillelse af situationsbeskrivelse og sikkerhedsvurdering, journalisering af alle samtaler/korrespondancer med interessenter vedrørende arrangementer i forbindelse med sikkerhedsvurderinger og stikprøvekontrol af sikkerhedsvurderinger efter en fuldstændig undersøgelse i 2018.

Det er på denne baggrund kommissionens indtryk, at der i de undersøgte myndigheder er taget skridt til ændringer i de administrative procedurer med henblik på at sikre, at lignende situationer, som de her beskrevne, ikke opstår, og at sikre at materiale er tilgængeligt.

Tibetkommission II finder derfor ikke anledning til at pege på ændringer af administrative bestemmelser eller administrativ praksis.

Det bemærkes dog, at den nuværende slettepolitik for offentlige myndigheder forekommer uhensigtsmæssig for mulighederne for at foretage til bunds gående undersøgelser ved fremtidige kommissionsundersøgelser.

Tibetkommission I har ved indhentelsen af materiale til brug for undersøgelsen fulgt det almindeligt gældende princip, hvorefter enhver, jf. undersøgelseskommissionslovens § 9, har pligt til at udlevere materiale til en undersøgelseskommission, når kommissionen anmoder om det. Det er således undersøgelseskommissionslovens ordning, at kommissionen oplyser sagen ved hjælp af materiale, der udleveres til kommissionen af myndigheder, virksomheder og personer, som anmodes herom.

Tibetkommission II har på baggrund af de oplysninger om ikke afleveret materiale, der fulgte efter Tibetkommission I's beretning, valgt en fremgangsmåde ved indhentelsen af materiale, som er beskrevet ovenfor i kapitel 5. Denne fremgangsmåde har ført til, at myndighederne har afleveret materiale til Tibetkommission II, som det ville have været relevant at aflevere til Tibetkommission I. Det gælder eksempelvis departementschef i Udenrigsministeriet Claus Grubes mail af 12. juni 2012 og de såkaldte tirsdagsmødereferater i PET. Tibetkommission II finder det utilfredsstillende at sådanne centrale dokumenter ikke er tilgået Tibetkommission I.

Tibetkommission II anbefaler, at det overvejes at iværksætte tiltag til sikring af, at der fremover sker aflevering af *alt* relevant materiale.

Det har i kommissionen været drøftet, at det forekommer uhensigtsmæssigt, når det af undersøgelseskommissionslovens § 4, stk. 4, sammenholdt med betænkning nr. 1315/1996 og bemærkningerne i lovforslag nr. 3/1998 følger, at en undersøgelseskom-

Kapitel 10

mission bør afholde sig fra at udtale sig vedrørende en embedsmand, der er fratrukket tjenesten, om der havde været grundlag for et disciplinært ansvar, herunder om der er begået fejl eller forsømmelser.